

Тайванський націоналізм: його характер і причини виникнення

Павло Білак,
аспірант кафедри політології
Національного університету
„Кієво-Могилянська Академія”

Проблеми націоналізму та національної ідентичності нині найбільшій в політичному і суспільному житті Тайваню. Дві непримиренні точки зору на національну приналежність тайванців створюють серйозну напругу в суспільстві, а категоричне несприйняття КНР будь-яких проявів тайванського націоналізму виводить цю проблему на міжнародний рівень. Надзвичайна строкатість етнічного складу 23-мільйонного населення острова і складна, суперечлива його історія є поживним ґрунтом для розвитку націоналістичних рухів. Означеній проблемі присвячено немало наукових студій як тайванських, так і зарубіжних вчених, а оскільки слова нація та націоналізм є „одними з найзаплутаніших та найупередженіших слів політичного лексикону” [3, с. 17], то й не дивно, що існує безліч тлумачень явища тайванського націоналізму. У статті робиться спроба інтерпретувати події тайванської історії в межах модерністського підходу до вивчення нації та націоналізму. Спираючись на концепцію Б. Андерсона, автор прагне показати, що тайванський націоналізм – явище відносно недавнє, а також що він є, до певної міри, соціальним конструктом.

Як свідчить Г. Шуберт у статті, присвяченій аналізу тайванського націоналізму, основним дискурсом для аналізу цього явища в тайванській суспільно-політичній науці залишається етнокультурний націоналізм [13], головна ідея якого – творення держави етнічно та культурно гомогенною нацією. На острові етнонаціоналізм існує як у тайванській, так і у китайській формі.

Прихильники китайського етнокультурного націоналізму вважають Тайвань частиною Китаю і прагнуть (в перспективі) об'єднати Тайвань з материковим Китаєм, навіть якщо зараз таке об'єднання неможливе з різних причин. На переконання вчених, що дотримуються таких поглядів,

тайванці кривно спорідненні з рештою китайців, вони люди спільної культури та історії, невід'ємна складова китайської нації в етнічному і культурному сенсі. Надмірне акцентування на локальних особливостях тайванців, зображення Китаю як ворога, зовнішній тиск та погрози з боку КНР вчені вважають тими чинниками, що породили тайванський націоналізм. Як тільки ці чинники зникнуть, зникне й конфлікт між тайванською і китайською ідентичністю.

У свою чергу, тайванські націоналісти переважно не беруть до уваги генеалогічні докази існування окремої тайванської нації, хоча й були спроби довести, що тайванці – не китайці, а нащадки змішаних шлюбів китайців, автохтонного населення, японців тощо. Апологети тайванського націоналізму висувають на перший план унікальний історичний досвід острівного населення. На їхню думку, протягом століть Тайванем управляли загарбники. Опір їм та взаємодія з ними породили унікальну культуру, яка відрізняється від китайської. Китайська культурна традиція була тільки однією з кількох (поряд із західною та японською), що вплинули на розвиток острова. Як емігрантська спільнота, тайванці характеризуються міцною солідарністю, підприємницьким динамізмом, демократичністю і плюралізмом. Що стосується побутової культури і традицій, то вони на острові трансформувалися настільки, що є сенс говорити про унікальність тайванської культури, її окремішність.

Тут наголос робиться на досвіді співжиття тайванців та на їх унікальній історичній долі, а з цього постулюється існування окремої тайванської культури і мови (сформованої внаслідок запозичень з голландської, японської і англійської), що нібито закладає міцний фундамент для існування тайванської нації.

Стислий виклад аргументації прихильників китайського і тайванського етнокультурного націоналізму показує, що в обох випадках для обґрунтування національної належності тайванців використовуються об'єктивні критерії – мова, кривна спорідненість, спільна культура. А це дозволяє говорити, що панівною парадигмою є примордіалізм, ключовим елементом якого є твердження про одвічність націй та про визначальну роль об'єктивних чинників (біологічна спорідненість, спільна мова, культура, традиції, побут) у житті націй [3, с. 53].

Однак, у межах примордіалістської парадигми дуже важко несуперечливо пояснити належність населення острова як до китайської нації, так й існування окремої тайванської нації. Китайські націоналісти змушені ігнорувати очевидні відмінності у мові, побутовій культурі й традиціях соціального життя тайванців і материкових китайців.

Вчені ж, котрі дотримуються протайванських позицій, зустрічаються з низкою непростижних проблем. По-перше, незважаючи на всі спроби обґрунтувати унікальність мови і культури тайванців, вони не можуть ігнорувати те, що для більшості острів'ян історичною батьківщиною є південні провінції Китаю, а комплекс традицій, вірувань і звичаїв

тайванців в цілому китайській. Якщо тайванці – окрема нація внаслідок унікальності своєї мови, то чому не складають окремої нації жителі південної китайської провінції Фуцзянь, які розмовляють тією ж мовою, що й тайванці, – **міннань-хуа**? По-друге, всупереч думці деяких тайванських націоналістів, немає жодних підстав говорити про існування якоїсь „тайванської” ідентичності населення острова до 1920 – 1930 років [9]. По-третє, сама група, яку називають тайванцями, неоднорідна: вона складається з домінуючої чисельно групи **міннань (хокло)** та групи **хакка**. Різниця між ними не менша, ніж різниця між корінними островами та материковими китайцями.

Взагалі, для характеристики китайської нації такі об’єктивні ознаки, як мова та генеалогічна спорідненість, не вирішальні. У величезній країні не доводиться говорити про єдність населення навіть у расовому плані, оскільки вона формувалася тисячоліттями внаслідок інкорпорації та асиміляції багатьох дуже різних етносів. На думку Л. Гумільова, китайці – не етнос, а суперетнос, який можна прирівняти до всієї Західної Європи [2, с. 139]. Об’єднавчими чинниками для китайців є конфуціанська етика, ієрогліфічна писемність і традиції бюрократичного управління.

Зважаючи на неспроможність примордіалізму пояснити феномен тайванського націоналізму, варто звернутися до модерністських теорій нації та націоналізму. Модернізм стверджує, що націоналізм і нації є порівняно новими явищами, породженими новою добою і новими умовами [3, с. 47]. Однією з найбільш впливових є концепція Б. Андерсона. У випадку азійського націоналізму вона ще більш цінна, бо Б. Андерсон обґрунтовував свою теорію, широко залучаючи матеріали з історії азійського націоналізму – філіппінського, індонезійського, тайландського. Крім того, власне азійському націоналізму присвячена його недавня стаття в „New Left Review”.

На думку Б. Андерсона, тайванський націоналізм має виразні риси так званого „креольського націоналізму” [6, с. 34]. Такий тип націоналізму, описаний вченим на прикладі американських колоній Іспанії, виникає в переселенських спільнотах тоді, коли вони відчувають, що влада метрополії стає надто репресивною або, навпаки, тоді, коли влада метрополії надто віддалена й неефективна. Мова і спільне походження не є тими елементами, що відрізняють переселенців від жителів метрополії. Натомість на перший план виходять вимоги економічної і політичної свободи, рівноправності „креолів” та вихідців з метрополії. Креоли, нічим не відрізняючись від жителів метрополії за винятком факту народження в колонії, не мають, тим не менше, повних політичних прав, а їх службове просування у чиновницькій ієрархії обмежується тільки теренами колонії. Тим часом, прислані з метрополії чиновники увінчують бюрократичну піраміду, а можливості їх кар’єрного зростання не обмежуються колоніальною адміністрацією [1, с. 69 - 90].

Передумови для розвитку креольського націоналізму на Тайвані

склалися в процесі поступового заселення острова китайцями з приморських провінцій Піднебесної. Спочатку Тайвань заселяли десятки племен австралонезійського походження. Перші китайські поселенці з'явилися лише у XII – XIII століттях. Це були переважно втікачі від суворого бюрократичного контролю в межах китайської імперії – купці, ремісники, селяни тощо. Наступна хвиля міграції розпочалася у XVI столітті і була пов'язана з посиленням імперського контролю над зовнішньою торгівлею. На острові з'явилися самоврядні поселення, які не підлягали китайським властям. Тайвань перетворився на базу широкомасштабної напівпіратської торгівлі між Китаєм і Японією.

В етнолінгвістичному плані китайські переселенці належали до двох груп – **міннань** (або **хокло**), що походить з провінції Фуцзянь, та **хакка** (походить з провінції Гуандун).

Острів був дуже рано, у порівнянні з рештою територій Китаю, втягнутий у світову торгівлю. Цьому посприяли голландці, які володіли островом у 1624 - 1662 роках. Вони першими усвідомили важливе стратегічне значення Тайваню на торгових шляхах Східної Азії. Деякі сучасні тайванські вчені саме європейським колонізаторам приписують переведення на капіталістичні рейки господарства острова (серед усіх факторій Тайвань був другим за прибутковістю), що нібито й обумовило прискорений капіталістичний розвиток острова в подальшому часі. Втім, інші вчені вважають такі твердження перебільшенням. Голландці розпочали також місіонерську діяльність на острові [4, с. 22 - 26].

1683 року Тайвань увійшов до складу імперії Цин. Встановлення централізованої влади означало для місцевих жителів повернення суворого бюрократичного контролю і корупції. Тайванська дійсність об'єднала остров'ян у певну соціальну спільноту, що спиралася вже на власні традиції й чинила опір намаганням пекінського уряду насадити свої порядки. Відбулося зіткнення між китайськими традиціями централізованого адміністративно-бюрократичного управління та місцевими реаліями, що орієнтували на розвиток капіталістичного господарства і торгівлі. Та попри встановлення офіційного контролю Пекіна, Тайвань ще довго лишався периферією, тільки номінально контрольованою центральним урядом.

Хоча на острові на той час ще не склалося окремої ідентичності, інтереси його населення, китайського за походженням, мовою і традиціями, вже суттєво відрізнялися від інтересів китайської держави. Контроль з боку імперської влади обтяжував економічно активне населення острова. Втім, до 1888 року, коли острів був оголошений провінцією Китаю, цей контроль був умовним.

Наступним етапом розвитку тайванської самосвідомості і тайванського націоналізму став 50-річний період японського панування. Тайвань був переданий Японії „на вічні часи” в результаті японо-китайської війни 1894 - 1895 років. Перший період японського панування був позначений

формуванням колоніальної адміністрації та боротьбою з повстанцями. Зусилля японців спрямовувалися на декритаізацію нових підлеглих, тому, після встановлення міцної влади, японська адміністрація розпочала політику асиміляції місцевого населення: насаджувалась японська мова, японські імена і прізвища, японські традиції. Було жорстко обмежено політичну активність місцевих жителів та обірвано всі контакти з Китаєм. З іншого боку, японці забезпечили в колонії порядок і спокій, створили умови для зростання економіки. Було реалізовано багато проектів розвитку інфраструктури і промисловості: побудовано тисячі кілометрів шосейних шляхів і залізниць, введено в дію кілька гідроелектростанцій, систему водопостачання Тайбея тощо. Це стимулювало швидкий розвиток тайванської економіки та підвищення добробуту населення [5, с. 30 - 31].

Колоніальний період важливий тим, що він уперше дав тайванцям можливість усвідомити, що вони є окремою спільнотою. Як пише Б. Андерсон, потужними чинниками „уявлювання” були „перепис, карта і музей”; за їх допомогою колоніальні адміністрації мимоволі витворювали колоніальний патріотизм [1, с. 203 - 238]. Японці відкрили на острові школи, банки, музеї, лікарні, тобто, створили інфраструктуру, яка зробила Тайвань до певної міри самодостатнім, відірвавши його від Китаю, але й не долучивши до Японії. Тайванські службовці, залучені в управлінський апарат, змушені були циркулювати винятково в межах Тайваню: не можна було уявити, що тайванець служить в японській адміністрації в Кореї або в самій Японії. Студентам з острова дуже рідко вдавалося продовжити навчання в метрополії. За свідченнями Пен Мінміня, якому вдалося вступити до японського університету, приймальні комісії свідомо обмежували кількість студентів з Тайваню [11, с. 9].

Японське правління розвело історичні долі острова і материкового Китаю. Тайвань не зачепила хвиля подій, що витворили новий Китай, – рух 4 Травня, Синьхайська революція, повалення маньчжурської династії, громадянські війни. Коли на континенті вирували війни і повстання, тайванці жили у відносному спокої та в достатках. Це сформувало у них стримано позитивний імідж Японії і всього японського (досі чимало літніх тайванців в урочистих випадках спілкуються японською, а екс-президент Тайваню Лі Денхуей любить наголошувати, що володіє японською краще, ніж офіційною китайською [8, с. 133]).

Японців не любили, але поважали. Натомість, на континенті, починаючи з кінця XIX століття, Японія уявлялась як ворог і агресор. Японо-китайська війна 1937 - 1945 років, що спричинила величезні страждання китайському народові, майже не зачепила Тайвань. Саме тому китайська влада, що повернулася на острів 1945 року, ставилась до тайванців підозріло, вбачаючи в них, у кращому випадку, пасивних спостерігачів страждань батьківщини, а то й колаборантів (у японській армії служило 200 тисяч тайванців). Що суттєвіше, японське правління вплинуло на менталітет тайванців, що ускладнювало порозуміння з

прибулими з материка. Самі тайванці вважають, що японці привчили їх до верховенства права, практичного погляду на життя та до пунктуальності. Так, якщо на континенті про потяг, який прибуває невчасно, кажуть, що він запізнюється на годину, то на Тайвані кажуть: „Запізнюється на хвилину” [5, с. 32].

Встановлення на острові влади Націоналістичної партії Китаю – Гоміньдану (далі – ГМД) означало запровадження на всіх щаблях державного механізму офіційного китайського націоналізму, який, на думку Б. Андерсона, поєднав два імпульси – народний антиімперіалістичний та імперсько-традиційний [6, с. 37]. Нова влада поставила за мету викоринити все японське зі своїх нових громадян, з яких, за висловом Ван Сяобо, „не вдалося зробити японців, але вдалося зробити некитайців” [5, с. 32]. Насаджувались китайська (літературна) мова, китайська культура, знання китайської історії. Ці процеси ще більше посилювались після вимушеного переїзду уряду ГМД на Тайвань 1949 року. Після втрати ГМД континенту Тайвань набув статусу не просто частини Китаю, а, так би мовити, ідеального Китаю в мініатюрі, китайського „мікрокосму”. Вулиці Тайбея та інших міст перейменовували на честь китайських провінцій і міст так, що можна було, як жартували, за кілька годин об’їздити увесь Китай [10].

Вихідці з материка складали щонайбільше шосту частину населення, але в конституційній структурі вони посідали панівне становище. Ця ситуація нагадує домінування надісланих з метрополії чиновників в американських колоніях Іспанії. Ці так звані **peninsulares** обіймали найвищі посади в адміністрації, залишаючи для місцевих нижчі щаблі бюрократичної піраміди [1, с. 73, 80]. Так само, як і для **peninsulares**, для чиновників – вихідців з Китаю служба на Тайвані була тільки тимчасовою зупинкою перед здобуттям посади в чиновницькому апараті звільненого від „комуністичних бандитів” Китаю.

Уряд ГМД наполягав на тому, що він репрезентує весь Китай (включно з Монголією, яка з 1921 року стала незалежною), а Тайвань є тільки однією з провінцій країни. Поки ГМД проголошувала своєю головною метою відвоювання Китаю, Тайвань розглядався лише як база, ресурси якої мали допомогти у боротьбі з комуністами. Інерція переконаності в успішному поверненні на материк була у керівництва ГМД настільки сильною, що аж до початку 1990-х років у парламенті країни засідали депутати, обрані на загальнокитайських виборах 1947 року. Вони представляли всі провінції Китаю, і, зрозуміло, що представництво Тайваню в цьому парламенті було мізерним.

Хоча на зовнішній арені Китайська Республіка виступала під прапором китайського націоналізму, всередині країни основою влади ГМД було фіксування чіткої різниці між корінними тайванцями та вихідцями з материка і жорсткий контроль за політичною активністю тайванців [14, с. 91]. Це створювало у місцевих жителів враження, що ними й далі керує

зовнішня ворожа сила. Перші прояви відчуження між владою ГМД і місцевим населенням помічаємо вже за два роки після повернення острова під владу Китаю – 1947 року. Тоді, внаслідок зловживань місцевої влади, корупції та запровадження державних монополій, вибухнуло повстання, жорстко придушене військами [11, с. 59 - 73]. Загинуло, за різними оцінками, від 10 тисяч до 100 тисяч осіб, тисячі змушені були емігрувати. І хоч причини повстання були соціально-економічними, його наслідком стало розчарування частини тайванців у владі китайської сили – ГМД та зародження тайванського націоналізму як масового руху, піонерами якого стали емігранти, вестернізована еліта острова, родичі жертв терору, представники протестних громад.

Більшість вчених як прокитайської, так і протайванської орієнтації вважають повстання лютого – березня 1947 року та „білий терор” початком тайванського націоналізму. Але якщо для перших ці події є тільки прикрою помилкою, якої припустилася влада ГМД і без якої не виникло б конфлікту між тайванською і китайською ідентичностями, то для других – це ще один епізод багатовікової історії страждань і пригнічень, епізод, що переконав тайванців у тому, що вони – окрема нація.

Спочатку тайванський націоналізм розвивався переважно в середовищі тайванської еміграції в США та Японії, де виникли такі організації, як World United Formosans for Independence (WUFI), Society of Taiwanese Americans (SOTA), Taiwanese Association of America (TAA), League for Re-Liberation of Formosa та Formosan Association of Public Affairs (FAPA). На самому острові будь-які прояви тайванського націоналізму придушувалися. Основними вимогами націоналістів спочатку було проведення демократичних перетворень та забезпечення доступу місцевих жителів до управління країною. Жодних етнічних рис ранній тайванський націоналізм не мав.

Наступним етапом розвитку тайванського націоналізму були 1970 - 1980-ті роки. Зміни в міжнародній ситуації, викликані зближенням США й КНР, справили безпосередній вплив і на розвиток тайванського націоналізму. Влада ГМД зустрілася з двома викликами. Зовнішній виклик полягав у тому, що зближення КНР і США суттєво погіршило середовище безпеки для Китайської Республіки. Вона втратила місце в ООН (1971 р.) та в більшості інших міжнародних організацій, провідні країни світу розірвали дипломатичні стосунки з Тайбеєм, а США визнали принцип „одного Китаю”. І хоч „Акт про відносини з Тайванем” (1979 р.) гарантував американську підтримку, ілюзії щодо повернення на континент були остаточно розвіяні.

Внутрішній виклик полягав у тому, що швидке погіршення міжнародного авторитету країни послабило легітимність влади ГМД. За словами Ш. Ріггер, формула легітимності режиму ГМД на острові мала дві складові: принцип демократії та священне завдання визволення материкового Китаю, причому реалізація демократії відкладалася до

повернення на континент [12, с. 16]. Та коли з'ясувалося, що США не допомагатиме ГМД у боротьбі з комуністами, багатолітні страждання, спричинені військовим станом, виявились марними, а легітимність режиму виявилась заснованою на нездійснених обіцянках.

З іншого боку, зростання економічного добробуту населення та швидка урбанізація породили прошарок освічених прогресивних людей – студентів, бізнесменів, інтелектуалів. Багато тайванців вчилося в США, Японії та Європі в умовах справжньої свободи, і, зрозуміло, задушлива атмосфера авторитаризму була для них неприйнятною. Тому все гучніше лунали вимоги демократизації політичної системи. Починаючи з середини 1970-х років, так звані **tangwai** (безпартійні), почали здобувати все більшу підтримку на місцевих виборах, підриваючи монополію ГМД на владу. Президент Цзянь Цзіньго незадовго до смерті розпочав демократичні реформи: було скасовано військовий стан та заборону на створення нових партій. Ще раніше, з середини 1970-х років, розпочався процес „тайванізації” – залучення молодих спеціалістів до структури ГМД (частка тайванців у партії зросла з 15 % у 1976 році до 35 % у 1988 та до 54 % у 1993 році) [12, с. 111]. Це, по-перше, надавало урядові привабливості в очах населення і, по-друге, допомагало залучати найактивніших діячів, які в іншому випадку могли б протиставити себе режимові.

Демократизація вплинула на тайванський націоналізм у кілька способів. Запровадження громадянських і політичних свобод надало громадськості право вільно обговорювати тему націоналізму та ідентичності як приватно, так і через засоби масової інформації. Запровадження демократичних виборів обумовило перерозподіл влади між вихідцями з континенту і тайванцями. 1986 року, ще до офіційного скасування заборони на створення партій, виникає Демократично-прогресивна партія (ДПП) – ідеологічне продовження руху **tangwai**. Від самого початку свого існування партія стояла на позиціях тайванського націоналізму і тайванської незалежності.

Зважаючи на певну ейфорію від свободи та на страждання, що їх зазнали жителі Тайваню за роки авторитарного правління вихідців з Китаю, ідеологія ДПП набула певного етнічного забарвлення. На думку Ван Чаохуа, цьому сприяла і міжнародна ситуація, бо вибух насильства на етнічному ґрунті в усьому світі призвів до переосмислення феномена націоналізму. Це дало прихильникам тайванського етнічного націоналізму зручну нагоду наголосити на „одвічних” відмінностях між китайцями і тайванцями [14, с. 96]. В періоді загострення відносин між КНР і Тайванем доходило до того, що радикально налаштовані політики з ДПП заперечували китайське походження тайванців. Вони твердили, що тайванці – нащадки змішаних шлюбів китайських переселенців та автохтонного малайсько-полінезійського населення.

Ворожнеча між двома берегами Протоки також сприяла поширенню націоналістичних поглядів у тайванському суспільстві. Хоча ГМД дотримувалася і зараз на словах дотримується принципу „одного Китаю”,

Павло Білак

навіть найрадикальніші прибічники об'єднання з КНР не прагнуть цього за теперішніх умов. Вони плекають патріотичні почуття до Китаю, але не до режиму, що ним керує. Тому протягом 50 років на Тайвані створюється негативний імідж КНР (як політичного режиму) та КПК, який мимоволі б'є і по іміджу Китаю і китайського народу загалом. З іншого боку, міжнародна ізоляція, нав'язана Тайваню КНР, та постійні погрози застосування сили також не могли не вплинути негативно на ставлення до Китаю.

Згаданий вже Ван Чаохуа, доповнюючи Б. Андерсона, розширює концептуальне поле для аналізу націоналізму на Тайвані. Він розглядає тайванський націоналізм як складний феномен, в якому спостерігаються прояви креольського націоналізму, але доповнює його ще й такими новітніми різновидами націоналізму, як клієнтський та дистанційний (remote nationalism). Клієнтський націоналізм – явище, породжене постбіполярною епохою. Він характерний для сепаратистських та націоналістичних рухів, що шукають підтримки в супердержави (косовські албанці, боснійці тощо) у спробах здобути незалежність. Тайванський націоналізм також існує завдяки підтримці США, але за це доводиться розплачуватися значною залежністю від них. Дистанційний націоналізм став можливим завдяки розвитку інформаційних технологій, які уможливили постійний контакт між емігрантами, котрі часто (в тайванському випадку також) є найбільш затятими націоналістами, та батьківщиною [14, с. 89].

Нація – „уявлена політична спільнота” [1, с. 22], а те, як спільноти уявляють себе, залежить, в тому числі, й від маніпуляцій історією, символами, поняттями тощо. Події останнього десятиріччя демонструють цілеспрямований процес створення окремої тайванської ідентичності і максимального дистанціювання від Китаю не тільки в політичному, а й у символічному плані. В школах та університетах запроваджено курс тайванської історії, що викладається паралельно з історією Китаю. Переосмислюється історія острова, в її новій версії вихідцям з материка відводиться роль колонізаторів та окупантів. 1997 року зусиллями ДПП й частини ГМД ліквідовано провінційний уряд Тайваню, який хоч і дублював функції центрального уряду, але символізував єдність з Китаєм. І досі триває боротьба щодо необхідності Ради національного об'єднання. На закордонних паспортах жителів Китайської Республіки недавно з'явилося слово „Тайвань”. Символічною видається і зміна назви журналу, який повинен представляти острів у світі: назву „Вільний Китай” замінили спочатку на „Тайбейська панорама”, а згодом на „Тайванська панорама”.

Ці події свідчать про повільне витворення окремої тайванської ідентичності. Якщо ще на початку 1990-х років переважна більшість жителів острова вважала себе китайцями, а зараз – тільки третина, то причина полягає не в тому, що змінилися самі тайванці, а в тому, що змінилося їх уявлення про себе і свою ідентичність.

Як бачимо, навіть при досить поверховому розгляді тайванський націоналізм постає як багатогранне і складне явище.

Які ж перспективи має тайванський націоналізм? Більшість дослідників сходиться на думці, що він і досі перебуває в стадії становлення і розвитку. Аналізуючи вплив демократичних перетворень на проблему національної ідентичності, Хе Баоган доходить висновку, що вони можуть сприяти як націоналізму і сепаратизму, так і об'єднанню (як у випадку Німеччини). Звісно, демократизація Тайваню створила певні умови для об'єднання з Китаєм, уможлививши гуманітарні та економічні контакти між двома берегами Протоки. Однак, зауважує дослідник, демократизація надає значно більше переваг тайванським націоналістам [7]. Посиленню радикальних настроїв у тайванському суспільстві сприяє й активне використання націоналістичної проблематики політичними партіями в ході виборів (за винятком різного бачення проблеми ідентичності, жодних інших ідеологічних відмінностей між тайванськими партіями не існує). Демократизація, відбувшись як явище, більше не додає динаміки політичному протистоянню, тому в пошуках електоральних симпатій політики як з прокитайського „синього табору” (ГМД, Партія для народу, Нова партія), так і з протайванського „зеленого табору” (ДПП і Тайванський союз солідарності) все активніше використовують націоналістичні гасла [14, с. 97].

Це може мати негативні наслідки для Тайваню. По-перше, поглиблення національного розколу створює загрозу виникнення конфліктів та, в перспективі, поставити під сумнів здобутки демократії. По-друге, розкол у тайванському суспільстві погіршує безпеку острова у його стосунках з КНР. Стосунки Тайваню з КНР самі по собі є дуже важливим чинником розвитку націоналістичного руху на острові. Ворожнеча, вочевидь, сприятиме розвитку тайванського націоналізму, бо ніщо так не об'єднує людей, як спільний страх і страждання. Поліпшення ж стосунків може мати діаметрально різні наслідки для розвитку тайванського націоналізму.

Висновки

Тайванський націоналізм – явище відносно молоде. Причини його зародження – соціально-політична нерівноправність між вихідцями з материка і тайванцями, а також відчуження, що виникло між китайцями і тайванцями внаслідок жорстокого придушення повстання 1947 року владою ГМД. Якщо в роки авторитарного правління ГМД будь-які прояви тайванського націоналізму негайно придушувалися, то демократизація суспільства відкрила широкі можливості для його розвитку. Нині проблема тайванського націоналізму та національної ідентичності – це нерв суспільно-політичного життя острова. Різні політичні сили активно використовують її для мобілізації прихильників, вона впливає на зовнішню політику та стосунки з КНР. Але надмірне акцентування на національних питаннях вже зараз призводить до поляризації тайванського суспільства, посилення конфронтації в ньому, а це, у свою чергу, погіршує міжнародне становище Тайваню та його стосунки з КНР. У зв'язку з цим, на думку

автора, політичним силам на Тайвані варто припинити експлуатацію націоналістичних гасел, зважаючи на небезпеку, якою загрожує така однобока політика, та сконцентруватися на пошуках того спільного, що об'єднує всіх тайванців незалежно від етнічної належності.

Література:

1. **Андерсон, Бенедикт.** Уявлені спільноти. Міркування з приводу зародження і поширення націоналізму. – Київ: Критика, 2001. – 272 с.
2. **Гумилев, Лев.** Этногенез и биосфера Земли. – Москва: АСТ, 2002. – 560 с.
3. **Сміт, Ентоні.** Націоналізм: Теорія, ідеологія, історія. – Київ: К.І.С., 2004. – 170 с.
4. **Хе, Келли.** Путешествия на Прекрасный остров // Тайванская панорама. – 2003. – № 1. – С. 20-27.
5. **Хуан, Джим.** Колониальные раны // Тайванская панорама. – 2003. – № 1. – С. 28-33.
6. **Anderson, Benedict.** Eastern Nationalisms and Western Nationalisms: Is There a Difference That Matters? // *New Left Review*. – Vol. 9. – May-June 2001. – P. 31 - 42.
7. **He, Baogang.** Democratization and the National Identity Question in East Asia. // <http://www.ihome.cuhk.edu.hk/~b102291/activity/anniversary/11hebaogang.doc>.
8. **Kemenade, Willem van.** China, Hong Kong, Taiwan Inc. The Dynamics of a New Empire. – London: Abacus, 1999. – ix+543 p.
9. **Laliberte Andre.** Taiwan: Between Two Nationalisms. // <http://www.iir.ubc.ca/pdf/files/webwp12.pdf>.
10. **Lin, Andrew.** Going Global: Finding a Place for Taiwanese National Identity. // <http://www11.georgetown.edu/programs/gervase/cfi/mentisvita/iv.ii/Taiwan.pdf>.
11. **Peng, Ming-min.** A Taste of Freedom: Memoirs of a Formosan Independence Leader. – New York: Holt, Rinehart and Winston Inc., 1972. – 265 p.
12. **Rigger, Shelley.** Politics in Taiwan. Voting for Democracy. – London: Routledge, 1999. – x+230 p.
13. **Shubert, Gunter.** A New Rising Nation? The Discourse of National Identity in Contemporary Taiwan // http://www.cefc.com.hk/uk/pc/articles/art_ligne.php?num_art_ligne=2306.
14. **Wang, Chaohua.** A Tale of Two Nationalisms // *New Left Review*. – Vol. 32. – March - April 2005. – P. 83 - 103.

